

Referat Antuna Šojata INTERFERENCIJA DIJALEKATNIH GOVORNIH SUSTAVA U SR HRVATSKOJ nadovezuje se na spomenuti rad Vide Barac-Grum i Vesne Zečević. Dijalekatne govorne sustave u Hrvatskoj dijeli Šojat na arealne, izolirane i granične. Analiza sadašnjeg stanja tih govora dana je na osnovi autorovih istraživanja i istraživanja njegovih suradnika te na osnovi uspoređivanja starijih opisa tih govora s novijima. Ne zapostavljaju se ni sociološki, ekonomski, prestižni i drugi slični faktori koji su katkad bitno relevantni za međudijalekatske kontakte i posuđivanja.

O upotrebi i značenju povratno-posvojne zamjenice *svoj* raspravlja se u referatu Zlatka Vincea. Naglasivši kako se tom problemu u našim normativnim priručnicima posvećivalo premalo pažnje, autor iznosi mnoge primjere na osnovi kojih opisuje različita značenja koja ta zamjenica može imati. Osvrće se također na njezinu uporabu u sklopu frazeologizama te na razlike u uporabi s obzirom na pojedina lica. Jezično-stilski aspekt ostavlja po strani, ali ističe da bi i to mogao biti predmet korisnog ispitivanja.

Branko Vuletić izvještava o rezultatima jednog zanimljivog eksperimenta. Nakon 11 različitih čitanja istoga teksta i na osnovi odgovora na pitanje o kakvoj se organizaciji govorne poruke radilo u pojedinom čitanju, Vuletić pokušava izvući neke zaključke o organizaciji govorne poruke i njezinu vrednovanju. Utvrđuje da se organizacija govorne poruke može vrednovati, da ovisi o adekvatnosti upotrebe vrednota govornog jezika i da bitno određuje količinu primljene obavijesti.

Već spomenuta Marija Znika obrađuje u svom prilogu položaj atributa u sintaktičkom ustrojstvu hrvatskog jezika. Služi se pri tom metodom transformacijsko-generativne gramatike u okviru koje se raščlamba odnosa atributa i imenice vrši uz pretpostavku da nijedna rečenica u dubinskoj strukturi ne može sadržavati atribut. ● On dakle nije sastavni dio temeljnog rečeničnog ustrojstva. Uvrštavanju atributa mora prethoditi postojanje nomena u odnosu na koji je

atribut morfološki zalihostau (pod tim se razumijeva podobnost nekog oblika da bude pridružen nomenu kao atribut).

Ivo Pranjković

## ONOMASTICA JUGOSLAVICA

Nedavno je izišao iz tiska šesti broj, danas već afirmiranog časopisa, *Onomastica jugoslavica*, glasila Međuakademijskog odbora za onomastiku SFRJ pri JAZU.

Na uvodnom mjestu Petar Šimunović donosi u povodu sedamstogodišnjice prve redakcije Istarskog razvoda oveću studiju o toponimiji tog glagoljskog spomenika, ističući hrvatski karakter istarske toponimije čiji je najstariji sloj sačuvan romanskim posredstvom, a u sakralnoj njezinoj sastavnici autor utvrđuje ostatke slavenskog paganizma i očiti paralelizam s modelima hrvatske toponomastike kako se ona formirala u drugim hrvatskim krajevima. Na osnovi podrobne lingvističke analize imena naselja, mikrotoponimije i temeljeći se na paralelizmu s oblicima u najstarijim našim spomenicima, poglavito »u Dalmaciji gdje je konfiguracija tla slična«, Šimunović utvrđuje da su romanski elementi prodrli u hrvatski jezik znatno prije 12. stoljeća.

Pavao Tekavčić posvećuje posebnu pažnju pitanju kriterija stratifikacije i regionalne diferencijacije jugoslavenskog romanstva u svjetlu toponomastike stavljajući težište na potrebitosti pronalaženja sustavnih kriterija stratifikacije romanstva u našim krajevima, koji bi bio impostiran na zasadama suvremene lingvističke znanosti. Fenomeni koje autor ispituje uglavnom su fonološke prirode i oni u mnogome obogaćuju rezultate do kojih su došli Ž. Muljačić i R. L. Hadlich u svojim radovima o fonologiji raguzejskog i veljotskog dalmatskog tipa. Pomoću njih ilustrira mogućnost utvrđivanja triju slojeva: balkanski latinitet (8—9. st.), dalmatski sloj (9—13. st., a negdje i kasnije) i rezultati mletačkog utjecaja (od 13. st. dalje), dopuštajući da taj broj bude i veći, jer kao što se ni svi supstrati ne mogu smatra-

ti jednostavnima, tako se ne mogu zanemariti ni kronološke ni regionalne razlike unutar samog dalmatskog. Posebnu pažnju zavređuju analize često raspravljano ilirskolatinskog sufiksa -ONA (> -in: *Plomin, Solin, Jakin*) i novo tumačenje izdvojenog rezultata *Motovun*, te izrazito strukturalističko i novo rješenje za par *Krkar — Korčula*. Prilog P. Tekavčića prvi je sustavni pregled stratifikacije jadranske toponomastike romanskog postanja.

France Bezljaj posvećuje veoma zanimljiv i bogato dokumentiran prilog slavenskim osnovama \*irъjъ, \*vyrъjъ i oslanjajući se na slavenska, baltička i germanska vjerovanja o zimovanju lastavica pod vodom, smatra da slov. *ir, virij* »bara« i rusko *irej, vyrej* »zemlja u kojoj lastavice prezime«, pored ruskog *vyrъ*, ne može biti plod slučajne homonimije, to tim više što se i u slovenskom folkloru nalaze tragovi koji ukazuju na slavljenu povratka ptica selica iz Irija. Ispituju se zatim potvrde tih oblika u slovenskoj, poljskoj i ruskoj toponimiji.

Ernst Eichler govori o zapadnoslavenskim i južnoslavenskim odnosima u svjetlu toponomastike na osnovi starolužičkosrpskih etnonima *Daleminze* i *Glamoci* koje dovodi u vezu s južnoslavenskim *Dalmacija, Dumno, Dumuča, Glamoč*, dok Kazimierz Rymut raspravlja o različitosti zadaća jezičnih (dijalektoloških) i onomastičkih atlasa.

Dušan Čop u svom doprinosu podvrgava kritici uvriježeno pogrešno i neosnovano pisanje koruških imena mjesta i brda (*Ledenice* mjesto *Ledinca* ili *Ladinca* itd.) koje se sreće u slovenskoj štampi (primjerice u dnevniku »Delo«).

Skënder Gashi raspravlja o antičkoj toponimiji i problemu autohtonosti Albanaca i na osnovi toponomastičke građe i srpskih crkvenih izvora pokušava pokazati da Albanci nisu došljaci koji su se u staru Dardaniju i sjev. Albaniju naselili u 17. i 18. st. već da je to bio njihov prvobitni teritorij.

Mladen Švob daje prilog ubiciranju hidronima *Chernytz* koji se spominje u Kronologiji za koju se drži da ju je sastavio arhidakon Gorički Ivan u prvoj polovini 14.

st. i tako određuje istočnu granicu onog dijela Slavonije koja je u 11. st. pripadala Hrvatskoj.

U najopsežnijem prilogu ovoga broja Stjepan Babić analizira tvorbu etnika u dijalektima i u hrvatskom književnom jeziku. Nakon što je odredio naziv *etnik* i dao pregled dosadašnjih radova na toj problematici, autor posvećuje posebnu pažnju sufiksnoj tvorbi koja je najhitnija, dok je složeno-sufiksna tvorba znatno rjeđa, a ostali se tvorbeni postupci pojavljuju samo izuzetno. Sufiksnoj je tvorbi posvećen temeljni dio rada: taksativno je navedeno 86 sufikasa za muški i 21 sufiks za ženski rod. Svaki je sufiks posebno ilustriran bogatom gradom i funkcionalno analiziran, a ispitane su i brojne lingvističke pojave izazvane ili uvjetovane sufiksnom tvorbom kao što su skraćivanje osnova, neutralizacija i posebno tvorba od višičlanih toponima. Na osnovi tih analiza, Babić dolazi do konstatacije da je »teško postaviti određena pravila kako da se načini željeni etnik, jer tu djeluju razni (razmatrani) sustavi, podsustavi i veoma različiti utjecaji«, jer etnici imaju tri dijalekatska izvorišta. Zato pisac smatra da je uz mjesni etnik potrebno ipak dopustiti i upotrebu etnika tvorenog sufiksima središnje tvorbe kako bi jezik mogao i na tom području svoditi odstupajuće tvorbe pod jedan sustav.

Vesna Jakić-Cestarić podvrgava analizi antroponimiju najstarije zadarske isprave, oporuku priora Andrije s početka 10. st., to jest razdoblja kada je Zadar bio jedan od onih dalmatinskih gradova u kojima se autohtono romansko stanovništvo i Romani koji su se sklonili među gradske zidine nakon dolaska Slavena održalo pod bizantskom upravom sve do kraja 11. stoljeća. Nakon detaljnog ispitivanja te dragocjene isprave iz povijesnog i lingvističkog ugla, autorica zaključuje da antroponimijski odnosi koji svjedoče o etničkim, društvenim i teritorijalnim odnosima u zadarskom kraju potvrđuju vrijednost isprave kao povijesnog izvora.

Franc Jakopin raspravlja o naglašavanju suvremenih prezimena u slovenskom jeziku,

koje ovisi o broju slogova prezimena: dvo- složna su prezimena najbrojnija, znatno su manje brojna trosložna i jednosložna, a kod ovih posljednjih javlja se problem vokalske kvantitete i kvalitete.

Polazeći od koncizno izražene konstatacije da je »naslov i uvod, i sažetak, i poruka djela; prva bitna i sabita obavijest o djelu«, P. Šimunović ističe stilističku i umjetničku funkciju imena u književnom djelu temeljeći se na osobnim imenima Nazorova romana »Pastir Loda«, koja razmatra sa sociološkog i povijesno-lingvističkog stanovišta, te dolazi do zaključka da je Nazor osobna imena za svoj roman odista majstorski odabrao i upotrijebio tako da su »imena, imenski obrasci i strukture imenske formule omogućili smještaj fabule u vrijeme i prostor«, tako da je svako ime u *Pastiru Lodi* svojevrsan stilem koji uvelike pridonosi stvaranju opće atmosfere tog izrazito mediteranskog književnog djela.

Prinose su u ovom broju dali još M. Mitkov, Lj. Stankovska, M. Argirovski, S. Georgijević, R. Zett, N. Rodić i R. Bošković.

Na kraju D. Čupić daje kroniku Prve jugoslavenske onomastičke konferencije održane u Tivtu (22—24. X. 1975), B. Grafenauer prikazuje knjigu Ota Kronsteina »Die Alpendslawischen Personennamen«, *Österreichische Namenforschung*, Sonderreihe 2, Wien 1975, a N. Rodić rad Atanasija Uroševića »Toponimi Kosova«. Isti autor zaključuje broj nekrologom Milanu Budimiru, jednom od naših najpoznatijih i najsvestranijih filologa, opisujući njegov plodni životni put od Mrkonjić-Grada, gdje se rodio 1891, pa

preko školovanja u Sarajevu i Beču, političkih progona kojima je više puta bio izložen, do Beograda, gdje je djelovao i umro 17. listopada 1975. godine.

Nada Vajs

#### DODATAK ČLANKU

»Podrijetlo nekih novijih jezičnih termina u hrvatskom književnom jeziku: rječnik, točka, pravopis« (Jezik 24, 141—149)

Jedan me znanac upozorio da u svom članku ne citiram radnje Tome Maretića »Pregled srpskohrvatske gramatičke terminologije 17., 18. i 19. vijeka« koja je objavljena u *Radu JAZU* 243, 1932, 13—90. Istina je da je nisam citirao, ali ako se dobro pogleda taj Maretićev rad, vidjet će se da u njemu manjkaju upravo podaci koje iznosim: *vrstopis* uopće ne registrira (premda upotrebljava Reljkovićevu gramatiku kao izvor), *rječnik* citira iz Stulija, Šuleka i Vuka, točku citira samo (*zajedno sa tačkom*) iz Mažuranića (1839, 1859), Popovića, Stulija, Šuleka, Zaharijevića (1874), a *pravopis* obrađuje od Stulija (citira dakako Babukića, Mažuranića, Vuka i Daničića). Na strani 24. dobro tumači postanje termina *riječna knjiga* i *slovoknjiga* (kalk prema *Wörterbuch*), v. u mom članku strana 142. Ovdje dodajem da o kolebanju Vuka Karadžića u izboru riječi za naslov njegova djela (rječnik, slovník, slovar) ima vrlo poučnu bilješku i P. Ivić u reprintu Karadžićeva djela (1966), pogovor 42—43, 53.

Valentin Putanec

## V I J E S T I

### HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO — ZADACI I DJELOVANJE

U općoj društvenoj težnji za uključivanjem društvenih organizacija i udruženja građana u suvremene tokove našeg samoupravnog društveno-političkog sustava, za uključivanjem tih udruženja u Socijalistički savez radnog naroda kao njegova konstitutivnog dijela i za informiranjem javnosti o radu pojedinih udruženja, držimo da je potrebno iznijeti neke podatke o zadacima i djelovanju